

DRŽAVLJANSTVO

APATRIDI – osebe brez državljanstva

BIPATRIDI – osebe z dvojnimi državljanstvom

POLIPATRIDI – osebe z več državljanstvi

- pomeni določen pravni položaj (status) ki ga ima neka fizična oseba v skladu s pravnim redom posamezne države. Gre za pripadnost državi ne glede na etnično pripadnost.
- država ureja državljanstvo s svojimi predpisi. Suverena pravica države je, da odloča o tem, koga bo štela za svojega državljan in na kakšen način je mogoče dobiti njeno državljanstvo. Nobena država ne more odločati o državljanstvu druge države.

PRIDOBIVANJE DRŽAVLJANSTVA – načela

- a. načelo porekla oz. krvne zveze
- b. načelo območja
- c. načelo prebivališča oz. domicila

Ta načela se uporabljajo skupno, le redko se uveljavi samo eno.

- A. Načelo porekla oz. krvne zveze pomeni, da pridobi otrok državljanstvo svojih staršev ne glede na to, kje je rojen in ne glede na to, kje on in njegovi starši prebivajo (ohranja celovitost družine).
- B. Načelo območja pomeni, da se državljanstvo otroka določi glede na državo, v kateri je bil rojen, ne glede na državljanstvo njegovih staršev.
- C. Po načelu domicila naj bi posameznik pridobil državljanstvo tiste države, v kateri prebiva. Bistvo domicila je bivanje posameznika v nekem kraju – državi in namen, da tam tudi trajno ostane. Domicil je dejansko večkrat samo pogoj (sicer bistveni) za pridobitev državljanstva.

Pridobivanje državljanstva:

- a. po zakonu (ex lege)
=>zaradi porekla, z rojstvom na določenem območju,
=>s priglasitvijo (otrok rojen v tujini, starša slov.
državljana)– to ni po zakonu, ampak se je potrebno priglasiti, dati vlogo

Republika Slovenija ureja pridobivanje slovenskega državljanstva v Zakonu o državljanstvu RS. Zakon uveljavlja načelo izključenosti, kar pomeni, da se oseba, ki ima poleg slovenskega državljanstva tudi drugo državljanstvo na teritoriju RS šteje za slovenskega državljan (to je skladno s Haaško konvencijo).

- b. z določeno izjavo volje (z opcijo) – z NATURALIZACIJO. V tem primeru velja načelo prostovoljnosti pridobitve državljanstva. Nobena država ne more nekoga – tujca prisiliti, da pridobi njeno državljanstvo. Sem spada tudi pridobitev državljanstva npr. s sklenitvijo zakonske zveze, z zaposlitvijo v državni službi ali določenih državnih interesov.

Pridobitev z naturalizacijo:

- nikoli ni ex lege (po zakonu)
- tisti, ki želi državljanstvo, mora zanj zaprositi oz. dati vlogo pristojnemu organu, ki o njej odloča

Pogoji za pridobitev državljanstva z naturalizacijo:

- oseba je dopolnila 18 let
- da ima odpust iz dosedanjega državljanstva ali se izkaže, da ga bo dobila, če bo sprejeta v državljanstvo RS
- da dejansko živi v RS 10 let, od tega neprekinjeno zadnjih 5 let
- da ima zagotovljeno stanovanje, trajen vir preživljanja
- da aktivno obvlada slovenski jezik v pisni in ustni obliki (test)
- da ni bila obsojena na zaporno kazen daljšo od 1 leta
- da ji ni bila izrečena prepoved bivanja v RS
- da njen sprejem v državljanstvo RS ne predstavlja nevarnosti za javni red, varnost in obrambo države
- da ima poravnane davčne obveznosti

Pristojni organ odloči o vlogi na podlagi prostega preudarka. To pomeni, da lahko prošnjo, tudi če so izpolnjeni vsi pogoji, zavrne, če meni, da priznanje državljanstva tej osebi ni v skladu z nacionalnim interesom. Gre za načelo državljanke suverenosti (vsaka država sama odloča, koga bo vzela za svojega državljan). Organ je vezan svojo odločitev obrazložiti. Odločanje po prostem preudarku pri naturalizaciji prihaja v poštev samo takrat, ko prosilec izpolnjuje vse pogoje, v nasprotnem primeru organ prošnjo zavrne zaradi neizpolnjevanja zakonito določenih pogojev. Državljanstvo pridobljeno z naturalizacijo pa se lahko v 3 letih po prejemu le-tega razveljavi, če se ugotovi, da je bilo doseženo z lažnimi izjavami, oz. drugimi neresničnimi okoliščinami. Prav tako, če prosilcu ni prenehalo prejšnje državljanstvo. Tudi v teh primerih pa se ne sme razveljaviti, če bi oseba nato ostala brez državljanstva.

- c. po mednarodni pogodbi

PRENEHANJE DRŽAVLJANSTVA

- a. z odpustom
 - b. z odrekom
 - c. z odvzemom
 - d. po mednarodni pogodbi (v primerih spremembe teritorija države in spremembe njenih meja, nastanek več držav na prejšnjem območju ene države)
- Običajni so prvi trije (a,b in c)

ODPUST

Je možen samo na zahtevo državljana, ki izpolnjuje pogoje

(je polnoleten, dejansko živi v tujini, ni ovir zaradi vojaške službe, ima poravnane davčne in druge premoženjske obveznosti, ni v kazenskem postopku oz. je kazen že prestal im ima dokaz, da bo sprejet v drugo državljanstvo).

Kljub vsem tem dokazom, lahko organ vlogo zavrne, če je to v nacionalnem interesu.

ODREK

Enaki pogoji kot pri odpustu. Odrek pa je možen samo do 25. leta starosti.

ODVZEM

- je dopusten samo zoper slovenskega državljana, ki dejansko živi v tujini in ima tuje državljanstvo
- osebi, če s svojim delom škoduje mednarodnim in drugim interesom RS (pripadnost obveščevalni organizaciji, pogosto povzročanje kaznivih dejanj, itd)
- če ima državljanstvo druge države
- če izvršuje vojaško dolžnost po predpisih druge države

Načela, ki so v slovenski pravni ureditvi uveljavljena glede pridobitve in prenehanja državljanstva (pomenijo tudi usklajenosti slovenskega pravnega reda s splošno sprejetimi mednarodnimi standardi in načeli na tem področju)

- načelo prostovoljnosti
- načelo preprečevanja apatridnosti
- načelo efektivnosti
- načelo enakopravnosti zakonskih in nezakonskih otrok
- načelo enakopravnosti moških in žensk
- načelo kontinuitete

PONOVNA PRIDOBITEV DRŽAVLJANSTVA (reintegracija):

- pomeni, da oseba, ki je izgubila državljanstvo določene države to ponovno pridobi. Pri nas glede tega ni posebnih določb v Zakonu o državljanstvu RS.

DVOJNO DRŽAVLJANSTVO in OSEBE BREZ DRŽAVLJANSTVA

- države na splošno niso naklonjene dvojnemu državljanstvu. Nekako idealno se šteje, da bi vsak posameznik imel državljanstvo in to eno. V praksi se kaže drugače.
- Tudi v RS velja, da se na ozemlju RS daje prednost slovenskemu državljanstvu ter priznava kot izključno (efektivnosti). Državljanstvo je efektivno, če je posameznik resnično pod oblastjo države, katere državljanstvo ima.
- Osebe brez državljanstva (APATRIDI) so osebe, ki jih nobena država v skladu s svojimi predpisi ne smatra za svoje državljanke. Za vprašanja oseb s tem položajem je temeljni pravni akt Konvencija ZN. Ta konvencija zagotavlja tem osebam določene pravice in ugodnosti z namenom, da se jim olajša prizadevanja za kakor toliko normalno življenje. Slovenija je uredila, v skladu s to konvencijo, to vprašanje v Zakonu o tujcih.

TUJCI so vse osebe, ki prebivajo ali se nahajajo na ozemlju države in niso državljani te države, ne glede na njihov različni pravni položaj. Tujec v RS je vsakdo, ki nima državljanstva RS.

MEDNARODNO PRAVNO VARSTVO tujcev Ločimo:

- UNIVERZALNO varstvo, ki ga uživajo vsi tujci ne glede na položaj, ki ga imajo po veljavnem pravnem redu določene države
- POSEBNO varstvo, ki ga uživajo določeni tujci, npr. begunci

V skladu s sprejetimi mednarodnimi standardi in načeli, tudi Ustava RS vsakomur zagotavlja enake človekove pravice in svoboščine, vsi smo pred zakonom enaki.

EKČP (Evropska konvencija o človekovih pravicah) je eden najpomembnejših mednarodnopravnih aktov, s katerim se varuje položaj tujca (posebno varovanje tujcev v pogledu svobodnega gibanja in izbire prebivališča, za vsakogar, ki je zakonito na ozemlju neke države)

MIGRACIJE

- pomenijo selitve, preseljevanje ljudi. Lahko so znotraj države ali med državam
- so posledica gospodarskih, socialnih, političnih, demografskih, geografskih in drugih vzrokov
- ločimo izseljevanje – emigracije iz določene države ter preseljevanje – imigracije v določeno državo
- migrant – izseljenec/priseljenec je oseba, ki se iz različnih vzrokov za stalno ali pa vsaj za dalj časa seli iz svoje države v drugo (to niso turisti, poslovneži, ...)

Migracije so lahko:

ZAKONITE – legalne, kadar tujci prihajajo in prebivajo v določeni državi legalno, v skladu s predpisi te države

NEZAKONITO – ilegalno, kadar tujci vstopajo in prebivajo v določeni državi v nasprotju z njenimi predpisi

Splošno sprejeti cilji na področju migracij v Evropi so:

- nadzorovanje migracijskih tokov
- nadzorovanje in obvladovanje priseljevanja
- preprečevanje nezakonitega priseljevanja
- integracija in izboljšanje položaja zakonitih priseljencev.

V tem imata velik pomen Maastrichtski in Schengenski sporazum. Prvi določa skupne interese držav članic EU, drugi pa loči notranje in zunanje meje držav članic EU.

TUJCI

- posebno področje upravnega prava je TUJSKO PRAVO, ki ureja upravno pravna razmerja, ki se tičejo tujcev
- tujec je vsakdo, ki nima državljanstva RS
- pri nas je to urejeno v Zakonu o tujcih, ki je temeljni pravni akt na tem področju

sem uvrščamo:

1. APATRIDI – to so osebe brez državljanstva. Temeljni pravni akt, ki ureja njihov položaj je Konvencija ZN

2. BEGUNCI – to so posebna kategorija tujcev. Begunsko ali azilno pravo, zaradi svojih posebnosti pomeni samostojen pravni sklop

3. TUJCI, ki so zaprosili za azil

4. TUJCI, ki v RS uživajo zaščito po Zakonu o začasnem zatočišču

5. TUJCI, ki so po mednarodnem pravu upravičeni do privilegijev in imunitet

Pravni red vsake demokratične in civilizirane države mora tujcem zagotoviti takšen pravni položaj, v katerem bodo dosledno upoštrevane vse njihove pravice in svoboščine. Tujcem, ki so zakonito v državi mora biti zagotovljena svoboda gibanja in prebivanja. Tujci morajo imeti vsa pravna jamstva za zaščito svojih pravic in interesov.

VSTOP TUJCEV v državo in zapustitev le-te:

- vstop (prihod tujca na državno ozemlje) in zapustitev (odhod z državnega ozemlja) sta dejanji, ki sta pravno urejeni in se lahko opravljata samo na način, ki je urejen z zakonom
- država ima SUVERENO pravico, da odloči, komu bo dovolila vstop v državo in komu ne, ter pod kakšnimi pogoji mu to dovoli. Zaradi tega tujec ne more uveljavljati vstopa v državo kot svoje pravice, in nima na voljo pravnega sredstva, če se mu to ne dovoli.

POGOJI za vstop v državo:

a. SPLOŠNI (pogoj, brez katerega vstop ni možen

- posedovanje veljavne potne listine ali drugega dokumenta, kadar to določa zakon, in ustreznega vstopnega naslova. To je lahko vizum ali dovoljenje za prebivanje.

b. POSEBNI (v različnih državah različno, pri nas pa:

- zadostna sredstva za preživljanje za čas bivanja v državi in za vrnitev v državo iz katere je prišel ali v katero potuje; varnostni kriteriji (ne sme obstajati sum na teroristična dejanja, ...), tujcu še ni potekel čas, v katerem ne sme vstopiti v državo (to je tudi pogoj za vstop), izpolnjevanje pogojev za vstop v tretjo državo, kadar je v tranzitu,....

Vstop v državo je dovoljen oz. zakonit, če tujec izpolnjuje vse predpisane pogoje in vstopi v državo na za to določenih mejnih prehodih in se podvrže mejni kontroli. Mejna kontrola je kontrola na državni meji. Pri nas jo opravlja policija. Tujec se mora podrediti mejni kontroli (predložiti listine, dokazila, dopustiti osebni pregled, pregled stvari, osebnega vozila). Mejna kontrola je praviloma strožja pri vstopu kot izstopu iz države.

Vstop tujca v državo, ki ni v skladu z njenim pravnim redom je nezakonit ali ilegalen vstop – nezakonit. Ilegalno ali nezakonito bivanje predstavlja tudi bivanje, kadar je tujec legalno vstopil v državo, vendar je na njenem ozemlju dlje časa, kot mu to dopušča dovoljenje.

Po naši zakonodaji je nedovoljen vstop tujcev v državo kadar:

- vstopijo kljub temu, da mu je bil vstop iz kateregakoli razloga zavrnjen
- se izognejo mejni kontroli
- uporabijo ponarejene tuje ali drugače spremenjene listine, ki so potrebne za vstop ali organu navedejo lažne podatke.

Tujcu, ki ne izpolnjuje pogojev za vstop, se ta zavrne. Zavrnitev se vpiše v posebno evidenco zavrnjenih oseb. Nedovoljen vstop je prekršek, ki se kaznuje z denarno kaznijo.

Tujec, ki je na nedovoljen način vstopil ali je v državi nezakonito, jo mora nemudoma zapustiti, sicer ga policija prisilno odstrani.

Tujci svobodno zapuščamo državo, vendar morajo pri tem ravnati v skladu z zakoni. Odhod iz države se tujcu lahko prepreči, samo če obstoji z zakonom določen razlog za to. (če je proti tujcu uveden kazenski postopek, postopek zaradi prekrška, ali drug postopek, kjer je potrebna njegova navzočnost). Tudi pri odhodu iz države je potrebno imeti potno listino.

VIZUMI

- pomeni potrdilo, da je nekaj pregledano in odobreno. Je torej določeno dovoljenje ali odobritev
- je v predpisani obliki in vsebini izdano dovoljenje pristojnega organa določene države tujcu, da lahko vstopa in na tem območju ostane določen čas, če izpolnjuje tudi druge zahtevane pogoje
- po naravi je lahko samo VSTOPNI naslov, ki sam po sebi tujcu še ne daje avtomatično pravice do stopa v državo
- izda se v obliki nalepke, ki se nalepi v potno listino, lahko pa se izda tudi kot samostojen dokument.

Ločimo:

1. Vizum za vstop (za enkratni ali večkratni)
2. Tranzitni vizum
3. Letališki tranzitni vizum
4. Skupinski vizum oz. vizum v skupinski potni list

1. **VIZUM ZA VSTOP** je najpogostejša vrsta. Je vstopni naslov, ki dovoljuje prihod in sorazmerno kratko bivanje v državi. Namen prihoda je običajno omejen na turistične, poslovne osebne in druge vrste obiskov. Namen prihoda se v vizum razločno vpiše. Vizum velja za čas, ki je določen v njem. Navedeno je tudi, ali velja za enkratni ali večkratni vstop. V slovenski zakonodaji je časovno vizum omejen na 90 dni bivanja v 6 mesecih.
2. **TRANZITNI VIZUM** se izda tujcu, ki preko državnega ozemlja potuje iz ene tuje države v drugo tujo državo. Pomeni prehod državnega ozemlja določene države. Omogoča 1x, 2x izjemoma pa tudi večkratni prehod. Tranzitni vizum je omejen na čas, ki je potreben za prehod.
3. **LETALIŠKI VIZUM** pa je posebna oblika vizuma, ki se zahteva samo od tujcev iz določenih držav in samo na določenih potovalnih smereh. Razlog so predvsem določeni posebni državni interesi (preprečevanje organiziranega kriminala,...)
4. **SKUPINSKI VIZUM** je po vsebini katerikoli gornji vizum, ki se praviloma vpiše v skupinski potni list skupini tujcev, ki šteje določeno število oseb. Pri nas najmanj 5 in največ 50 oseb.

IZDAJANJE VIZUMOV

- samo na prošnjo tujca
- potrebno a je pridobiti pred nameravanim vstopom
- običajno jih izdajajo diplomatsko-konzularna predstavništva držav v tujini, v določenih primerih pa tudi na državni meji
- izdaja vizumov je stvar proste presoje organov, zato se lahko njegova izdaja tudi zavrne
- pred izdajo vizuma mora pristojni organ nedvoumno ugotoviti istovetnost prosilca. Mora preveriti verodostojnost in veljavnost predloženih listin
- izdani vizum se lahko tudi razveljavi ali prekliče. Razlogi za preklic so lahko:
 - tisti, ki ob izdaji vizuma organu niso bili znani, čeprav so že obstajali (npr. tujec sploh ni izpolnjeval pogojev, napačni podatki,...)
 - tisti, ki so nastali šele po izdaji vizuma (npr. izguba sredstev za preživljanje, izguba potne ali druge listine, ki je pogoj za izdajo vizuma, storitev kaznivega dejanja, ...)
- vizumi imetniku ne dovoljujejo opravljati pridobitne dejavnosti. Na njegovi podlagi se tujec v državi ne more zaposliti niti opravljati kakršnegakoli dela. Na podlagi vizuma ni dovoljeno študirati v državi, kamor se potuje.
- Določeni tujci vizumov ne potrebujejo. Tisti tujci, ki so državljani držav, s katerimi je Slovenija sprejela ustrezen sporazum o odpravi vizumov, le-tega ob prehodu ne potrebujejo. Države pri sklepanju teh sporazumov navadno upoštevajo načelo vzajemnosti. To pomeni, da vizumska obveznost običajno ne velja za obe podpisnici tega sporazuma oz. njune državljane.

PREBIVANJE TUJCEV

- s tem razumemo daljše prebivanje ali pa celo stalno naselitev tujcev. Namen se bistveno razlikuje od turističnih, poslovnih ali drugih krajših obiskov oz. potovanj.
- Prebivanje je lahkočasno ali stalno. Za takšno bivanje potrebujejo tujci ustrezno dovoljenje. To so bivalni naslovi (dovoljenja, ki se izdajajo tujcem za daljše bivanje v državi). Dovoljenje za prebivanje je vsako dovoljenje/odobritev pristojnega organa izdana v skladu z zakonom, ki dovoljuje tujcu prebivanje v državi (razen vizumov, ki so samo vstopni naslovi). Bivalni naslov pa je hkrati tudi vstopni naslov.

Bivalni naslovi se izdajajo za določen namen prebivanja in praviloma za daljše časovno obdobje. Od vstopnih naslovov se razlikujejo po tem, da omogočajo daljše prebivanje v državi in je večina teh vezana na točno določen namen. Od namena je velikokrat odvisno za kakšen čas se izda.

- tujec, ki ima bivalni naslov lahko neomejenokrat vstopa in zapušča državo (v času veljavnosti tega dovoljenja)
- tujcu s tem dovoljenjem se ne more prepovedati vstop v državo kot npr. tujcu z vstopnim naslovom. Prvemu je potrebno najprej razveljaviti dovoljenje.

Dovoljenja za prebivanje se predvsem ločijo na to:

- da se izdajo tujcem samo zaradi določenega namena in je izdaja in čas odvisen od tega ali
- dovoljenja, ki se izdajo tujcu, ki se želi v RS stalno naseliti (brez časovne omejitve)

POGOJI za izdajo dovoljenja za prebivanje:

- a. splošni, kot se zahtevajo pri izdaji vsakega dovoljenja
- b. posebni, ki so predpisani za posamezno vrsto dovoljenja

Ločimo:

1. Dovoljenje za začasno prebivanje
2. Dovoljenje za stalno prebivanje

1. DOVOLJENJE ZA ZAČASNO PREBIVANJE

- so časovno omejena in praviloma vezana na določen namen, pri čemer morata biti čas in namen med sabo usklajena
- ta dovoljenja je mogoče podaljševati in sicer toliko časa, kolikor je potrebno za izpolnitev namena ob izpolnjevanju pogojev
- dovoljenja za začasno prebivanje, ki se izdajajo za določen namen, tujcev ne omejujejo samo časovno ampak tudi po namenu (dovoljenje za študij ne dovoljuje tudi zaposlitve)

1. Dovoljenje za začasno prebivanje se tujcu lahko izda zaradi NAMENOV:

- a. zaposlitve in dela oz. opravljanja samostojne ali druge pridobitne dejavnosti
- b. študija, izobraževanja, specializacije, strokovnega izpopolnjevanja
- c. sezonskega dela in opravljanja čezmejnih storitev
- d. drugih upravičenih in z zakonom in mednarodnimi akti/načeli utemeljenih razlogov.

Primeri:

Ka. Dnevni delovni migranti - tujci, ki prebivajo v drugi državi, vendar se dnevno vračajo in prihajajo v Slovenijo zaradi dela, - dovoljenje se izda do 2 leti.

To je najpogostejši razlog za priseljevanje. Ekonomski motivi, pridobivanje materialne koristi. Tujec, ki prosi za dovoljenje iz tega namena, mora pred tem pridobiti delovno dovoljenje, ki je temeljni pogoj za pridobitev te vrste dovoljenja za prebivanje.

Kb. tujcu, ki je v Sloveniji sprejet na določen študij oz. drugo vrsto izpopolnjevanja, zakon priznava pravico prebivanja toliko časa, kolikor traja študij oz. izpopolnjevanje. To dovoljenje se torej izda za čas študija, vendar ne dlje kot za 1 leto, se pa lahko podaljšuje, če namen oz. razlog traja dlje časa. Potrebno je dokazilo o statusu študenta.

Kc. - opravljanje sezonskega dela (časovno omejeno, na 6 oz. največ 9 mesecev. Teh dovoljenj ni mogoče podaljšati. Za to dovoljenje lahko zaprosi tudi delodajalec.

- čezmejno opravljanje storitev z napotnimi delavci. Takšno dovoljenje časovno ne sme preteči 1 leto.

2. Dovoljenje za začasno prebivanje se izdaja tudi določenim

KATEGORIJAM tujcev:

- a. tujim ožjim družinskim članom tujca, ki zakonito biva v RS, zaradi ohranitve oz. ponovne združitve družine
- b. tujim ožjim družinskim članom slovenskih državljanov
- c. tujcem, ki so slovenskega rodu
- d. otrokom tujcev, rojenih v RS

K2. - pravica do ohranitve celovitosti družine ali ponovne združitve le-te je ena od temeljnih človekovih pravicah in uživa mednarodno zaščito.

- EKČP in druge konvencije zahtevajo od držav podpisnic, da to pravico v svojem pravnem redu uveljavijo.
- Krog oseb, ki lahko pridobijo dovoljenje za prebivanje iz naslova sorodstvenega razmerja do tujca je omejen. Pri nas je ta krog omejen na zakonce, mld. Neporočene otroke in starše mld. Neporočenih otrok. Izjemoma lahko tudi drugi sorodniki, tujci, če okoliščine govorijo v prid takšne združitve

Nezakonski oz. izvenzakonski partnerji po naši zakonodaji te pravice ne morejo uveljavljati (problem dokazovanja). Legitimiran za vložitev prošnje za izdajo tega dovoljenja oz. dovoljenja iz tega namena je samo tujec, ki ima v državi ustrezen bivalni naslov (ne pa tudi njegovi družinski člani). Tujci, katerim je izdano dovoljenje za začasno prebivanje zaradi opravljanja sezonskega dela ne morejo uveljavljati te pravice do združitve družine.

DOVOLJENJE ZA STALNO PREBIVANJE

- potrebujejo ga tujci, ki se želijo stalno naseliti v RS
- pogoji za pridobitev tega dovoljenja niso vezani na kakšen poseben namen, pač pa so v veliki meri vezani oz. odvisni od tega, koliko časa je tujec prebival v RS na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje
- pravni položaj tujcev s takšnim dovoljenjem (za stalno bivanje) je veliko bolj stabilen od položaja tujca z začasnim dovoljenjem
- to dovoljenje ni časovno vezano in niti ni vezano na namen
- tujcu omogoča opravljanje vseh pridobitnih in drugih dejavnosti. Olajšuje pridobitev državljanstva na podlagi naturalizacije, saj je pogoj za državljanstvo, da tujec dejansko živi v RS 10 let, od tega neprekinjeno 5 let pred vložitvijo prošnje za sprejem v državljanstvo.
- Poleg splošnih pogojev, ki morajo biti izpolnjeni za izdajo vseh dovoljenj za prebivanje, je POSEBEN pogoj za pridobitev stalnega dovoljenja za prebivanje, da tujec najmanj 8 let neprekinjeno prebiva v RS na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje. Pri tem ni pomembno na podlagi katere vrste začasnega dovoljenja. Pred iztekom tega roka se lahko izda dovoljenje za stalno prebivanje samo tujcem slovenskega rodu, ožjim družinskim članom slovenskih državljanov, beguncev, tujcem, katerih prebivanje je v interesu RS. Ne smejo obstajati nobene okoliščine, ki bi se lahko štete kot zadržek za izdajo tega dovoljenja (morebitna kaznovanost,...)
- Izdaja dovoljenja za stalno prebivanje v SLO je diskrecijska pravica pristojnega organa. Pristojni organ tega dovoljenja ni dolžan izdati, niti v primeru, da vlagatelj izpolnjuje vse predpisane pogoje. Gre za suvereno pravico vsake države, da lahko sama odloča, koga želi oz. koga ne želi imeti na svojem teritoriju.

DOVOLJENJA ZA PREBIVANJE (začasna in stalna)

Pogoji so:

1. pozitivno določeni pogoji so tiste okoliščine, ki jih mora tujec po zakonu izpolnjevati
2. negativno določene okoliščine so tiste, katere ne smejo obstajati, če želi tujec to dovoljenje pridobiti

Pri odločitvi o izdaji dovoljenja ima organ diskrecijsko pravico. Tako ima država suvereno pravico, da tujcu kljub izpolnjevanju pogojev dovoljenje za prebivanje ne izda. Noben tujec izpolnjenih pogojev za pridobitev dovoljenja ne more uveljavljati kot svoje pravice. Država sama odloča o tem, koga želi oz. ne želi imeti na svojem območju. Seveda pa je država pri tem vezana na sprejete mednarodne sporazume in akte, standarde in običaje. Izjemoma imajo tujci pravico bivanja v državi (izrecno določeno z zakonom ali mednarodnim aktom - npr. zagotavljanje pravice do ohranjanja celovitosti družine – konvencija EKČP). Vendar tudi te izjeme ne krnijo suverenosti države, saj o le-teh sama odloča država. Bodisi jih določi z zakonom ali pa se o njih suvereno odloča s sprejetjem in podpisom konkretnega mednarodnega akta ter tako posledično nanje pristane.

Pozitivni splošni pogoji: veljavna potna listina ali drug ustrezen dokument, ustrežno zdravstveno zavarovanje, zagotovljena sredstva za preživljanje

Negativni splošni pogoji: ne sme obstajati noben sum, da tujcu ne bi dovolili vstopa v državo, ne sme obstajati sum na ogrožanje javnega reda in miru, teroristična dejanja,...

Prvo dovoljenje za prebivanje mora tujec pridobiti pred vstopom v državo. Vloga za to dovoljenje se praviloma vložijo v tujini in sicer pri pristojnem diplomatsko-konzularnem predstavništvu RS, o izdaji dovoljenja pa odloča pristojna UE (na območju, kjer tujec želi prebivati). Tudi če se tujec nahaja v RS, vloge ne more neposredno podati na UE (izjeme določa zakon)

Dovoljenje za prvo prebivanje se lahko izda SAMO kot dovoljenje za začasno prebivanje, nikakor pa ne kot dovoljenje za stalno prebivanje. Dovoljenje za prvo prebivanje v RS se ne glede na namen, praviloma lahko izda samo za dobo 1 leta (lahko za krajši čas, za daljši pa samo izjemoma).

PRENEHANJE PREBIVANJA TUJCEV

- tujcu preneha prebivanje v RS in morajo zapustiti državo, ko jim preneha veljati dovoljenje za prebivanje.

Razlogi za prenehanje veljavnosti dovoljenja:

- dovoljenje za začasno prebivanje navadno preneha veljati s potekom časa, za katerega je bilo izdano
- tujec se lahko dovoljenja pred potekom časa s posebno izjavo tudi kadarkoli odpove
- dovoljenje lahko preneha pred iztekom časa tudi na podlagi odločitven pristojnega upravnega ali sodnega organa (izrečena kazen izgona iz države ali odstranitev tujca iz države)
- lahko preneha veljati tudi v primeru odpovedi prebivanja. To je ukrep pristojnega organa izrečen tujcu, s katerim mu preneha veljati dovoljenje za prebivanje in zaradi česar mora zapustiti državo (takšen ukrep mora imeti težo v zakonu) Pri tem mora organ upoštevati težo razloga in posledice, ki jih takšen ukrep lahko povzroči tujcu.

Tujcu, s stalnim prebivanjem se lahko da odpoved prebivanja po Zakonu o tujcih iz razloga:

- a. pravno močne obsodbe na nepogojno zaporno kazen, daljšo od 3 leti ali
- b. utemeljenega sumu, da bi tujec lahko ogrožal varnost države, javno varnosti in mir.

Tujcu, ki ima dovoljenja za začasno prebivanje pa se lahko po Zakonu o tujcih odpove prebivanje iz razlogov:

- če biva v nasprotju z namenom, za katerega je dovoljenje izdano
- če ogroža javni red in mir
- če zavrača izpolnjevanje odločitev državnih organov
- če je bil obsojen za kazniva dejanja na nepogojno zaporno kazen daljšo od 3 mesecev
- če ostane brez sredstev za preživljanje in mu le-to ni kako drugače zagotovljeno
- tudi v primeru, če nastopijo razlogi na podlagi katerih bi se prebivanje odpovedalo tujcu z dovoljenjem za stalno prebivanje
- zaradi naknadno ugotovljenih razlogov, ki onemogočajo izdajo dovoljenja.

Tujci, ki se odpove bivanje, se mu hkrati za določen čas prepove vstop v državo (ne manj kot 1 leto in ne dlje od 5 let).

ZAPUSTITEV DRŽAVE

Pri tem ločimo:

1. pravno ureditev, ki velja za tujce, ki odhajajo iz države nasploh
 2. pravna ureditev, ki velja za tujce, ki so v državi nezakonito, in jo morajo zapustiti
- tujci lahko zapustijo državo samo na za to določenih mejnih prehodih, pri čemer se morajo podrediti mejni kontroli, v skladu z zakonom

Tujci, ki so v državi nezakonito

- takšno bivanje ni nikjer dovoljeno in ga vsaka država na določen način sankcionira. V vsakem primeru pa morajo tujci državo zapustiti. To je potrebno nemudoma, v določenih primerih pa organ glede na okoliščine določi čas z. ga upošteva, da tujec zapusti državo in mu za to postavi rok. Pri tem ne gre za kakršnokoli odobritev bivanja.
- Tujca, ki je nezakonito v RS in se ne odstrani sam, prisilno odstrani policija. Prisilno se ga odstrani tako, da ga odvede do določene državne meje, napoti čez državno mejo in izroči organom druge države. Gre za represiven ukrep države, s katerim zagotavlja spoštovanje državne meje, uveljavi suverenost in preprečuje ilegalno priseljevanje
- Ob upoštevanju EKČP pa je izgon oz. prisilna odstranitev tujca iz države, ki tam prebiva legalno/zakonito možna le, če je odločba na podlagi katere je dolžan zapustiti državo izvršljiva. Pri tem mora imeti možnost da predloži utemeljen ugovor proti izgonu, zahteva preizkus svoje zadeve ali doseči, da ga v zvezi s tem sprejme pristojni organ oblasti oz. z njegove strani pooblaščen osebe.

PRIMERI, KO SE TUJCA KLJUB NEZAKONITEM PREBIVANJU oz. drugih razlogih NE SME PRISILNO ODSTRANITI

Takšna odstranitev ponekod onemogoča t.i. načelo nevracanja (non-refoulement)

- to načelo prepoveduje vračanje oseb v države, v katerih jim preti nevarnost pregonanja ali je ogroženo njihovo življenje, osebna integriteta ali svoboda
- to načelo je vsebovano v najpomembnejših mednarodnih konvencijah, s katerimi se zagotavlja upoštevanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter njihovo mednarodno varstvo
- izhaja iz konvencije EKČP ki pravi, da se nikogar ne sme mučiti ali nečloveško in ponižujoče z njim ravnati ali ga kaznovati
- če pride do takšnega primera, so nekatere države status tujca, ki bi ga sicer morale odstraniti, pa ga zaradi spoštovanja tega načela ne moremo, uveljavile poseben institut, to je t.i. dovolitev zadrževanja. Tujcu se tako dovoli, da začasno ostane na ozemlju države, v kateri se nahaja. To pa se ne enači z dovoljenjem za začasno prebivanje. Njegovo stanje oz. bivanje se samo na nek način legalizira. Ko prenehajo razlogi, ki so podlaga tega načela oz. dovoljenja, mora tujec državo nemudoma zapustiti oz. se ga v nasprotnem primeru prisilno odstrani.

PRISILNA ODSTRANITEV TUJCA IZ DRŽAVE

- je posledica njegovega nezakonitega ravnanja, lahko je to storjeno kaznivo dejanje
- lahko je posledica nezakonitega bivanja ali vstopa v državo
- je oblasten ukrep države, ki ga lahko država uveljavi zoper tujca s fizično prisilo
- je nedvoumno poseg v človekove pravice, zato mora imeti podlago v zakonu in skladen z načeli, merili in normami mednarodnega prava

OMEJITEV GIBANJA (je časovno omejen ukrep):

- če kakega tujca iz kakršnihkoli razlogov ni mogoče iz države takoj odstraniti, se mu gibanje v državi omeji
- omejitev je možna na dva načina
 - a. nastanitev v posebni instituciji ali pa
 - b. določitev kraja bivanja

- smisel omejitve je predvsem v tem, da je tujec ves čas dosegljiv pristojnim organom, da je pod njihovim nadzorom, da se ga lahko odstrani iz države takoj, ko je to mogoče
- najstrožji ukrep omejitve gibanja je t.i. strožji policijski nadzor, ki pomeni omejitev gibanja samo na prostore centra. Ta ukrep se lahko uporabi samo v primerih, ki so zakonsko določeni. Izreče se ga lahko samo po predpisanem postopku, kjer ima prizadeti na razpolago pravno sredstva. Izreče se lahko samo za določen čas.
- Za ukrepe v zvezi z omejitvijo svobode gibanja tujcev je pri nas pristojna policija, pritožbeni organ pa ministrstvo, ki je pristojno za notranje zadeve. Tujcem je zagotovljeno sodno varstvo.
- Splošno sprejeto načelo mednarodnega prava v zvezi z omejevanjem svobode gibanja je, da se mora vedno sprejeti milejše ukrepe, če se tudi z njimi lahko doseže želeni namen. Milejše od policijskega nadzora je nastanitev v centru, milejše od tega pa določitev bivanja na določenem kraju izven centra.
- Posebno obravnavanje v teh primerih so deležne mladoletne osebe, s katerimi je potrebno še posebej skrbno ravnati. Tem osebam gredo posebne pravice, ki omejujejo zlasti represivne ukrepe državnih organov. Tudi omejevanje svobode gibanja je za te osebe drugače urejeno.

POSTPEK IN PRISTOJNOSTI ORGANOV NA PODROČJU TUJSKIH ZADEV

- velik del zadev, ki se nanašajo na tujce uvrščamo med upravno pravne notranje zadeve, nekatere pa spadajo tudi na druga področja. Od tega je odvisna tudi pristojnost organov za reševanje zadev
- na področje upravno pravnih zadev sodijo predvsem statusna vprašanja (pravni položaj tujcev). V RS so v teh primerih pristojni organi za notranje zadeve in sicer Ministrstvo za notranje zadeve, policija in UE
- za določene zadeve so pristojni organi za zunanje zadeve, ministrstvo za zunanje zadeve in diplomatsko konzularna predstavništva RS v tujini (pri teh se npr. urejajo vstopni naslovi, bivalni naslovi, zadeve z vizumi,)
- za odločanje o zadevah v zvezi s prebivanjem tujcev so stvarno pristojni organi na I. stopnji praviloma UE na II. stopnji pa MNZ, kadar je pritožba dovoljena
- policija opravlja mejno kontrolo, odloča o zavrnitvi vstopa tujca v državo, izjemoma izdaja vizume na meji, odloča o dovolitvi zadržanja ter prisilno odstranjuje tujce iz države
- ti organi morajo pri odločanju in ukrepanju postopati po zakonskih predpisih. Ztuj določa subsidiarno uporabo zakona o splošnem upravnem postopku
- pritožba po Ztuj nima suspenzivnega učinka. Morebitna pritožba ne zadrži izvršitve odločbe ali sklepa
- posebne postopkovne določbe veljajo tudi glede pristojnosti organov za sprejemanje vlog. Tako npr. za prvo dovoljenje za prebivanje poda tujec vlogo na diplomatsko konzularnem predstavništvu, čeprav o njej odloča pristojna UE
- za izdajo dovoljenja za začasno prebivanje zaradi sezonskega dela lahko zaprosi tudi delodajalec
- legitimiran za podajo vloge za pridobitev dovoljenja za začasno prebivanje ožjih družinskih članov je lahko samo tujec, ki prebiva in že ima dovoljenje predmetne države

UGOTAVLJANJE ISTOVETNOSTI TUJCEV IN VARSTVO OSEBNIH PODATKOV

- istovetnost ali identiteta je v bistvu vsota vseh splošnih in posebnih znakov ali lastnosti neke osebe, po katerih se ta loči od drugih oseb
- pristojni organ mora pred izdajo različnih dovoljenj nedvoumno ugotoviti istovetnost prosilca
- za ugotavljanje istovetnosti tujca je pristojna policija
- pristojni organ lahko osebne podatke o tujcih zbira in uporablja, če je to potrebno zaradi izvajanja njihovih z zakonom določenih nalog in če je to z zakonom dovoljeno ali če je tujec za to dal svoje soglasje
- v izjemnih primerih lahko policija zbira podatke o tujcih proti njegovi volji (če npr. tujec svoje identitete ne more dokazati ali izkazati)
- tujec mora na zahtevo policista izkazati svojo istovetnost. Za to služijo določene listine. Ne glede na vrsto listine lahko za identifikacijo osebe služijo samo listine v kateri je fotografija tujca
- tujci morajo imeti potne ali druge listine svoje matične države, zato jim slovenski organ lahko samo v izjemnih primerih izdajo potno listino ali osebno izkaznico za tujce (npr. oseba brez državljanstva). Potni list se izda na zahtevo oz. prošnjo tujca
- osebna izkaznica pa se tujcu lahko izda tudi po uradni dolžnosti. Tako se npr. tujcu, ki ima dovoljenje za stalno prebivanje v RS na njegovo prošnjo mora izdati ta dokument. Tujec, ki ima v RS dovoljenje za začasno bivanje, pa lahko organ zahtevo za izdajo osebne izkaznice zavrne

INTEGRACIJA TUJCEV

- s tem razumemo celoto pogojev in ukrepov, ki jih sprejemajo in zagotavljajo pristojni državni organi za čimbolj celovito vključitev tujcev v slovensko družbo, v njeno kulturo, gospodarsko in družbeno življenje
- oblike in načini integracije so različni
 - *npr. različni tečaji slovenskega jezika in druge izobraževalne oblike za strokovno in poklicno izobraževanje tujcev
 - *seznanjanje tujcev s slovensko zgodovino, kulturo, običajev

TUJSKO PRAVO RS IN DRŽAVLJANI DRŽAV ČLANIC EU

- osrednji in najpomembnejši pravni akt tujskega prava pri nas je Ztuj. Sprejet je bil v času, ko je RS že bila pridružena članica EU. To pa je omogočilo, da se je v vsebinskem pogledu ta zakon oblikoval skladno z zakonodajo EU
- v EU je eno od temeljnih in splošno uveljavljenih načel Načelo prostega pretoka stavi, blaga in storitev. Ključna posledica tega načela je na področju tujskega prava, je pravica prostega gibanja, vstopa in prebivanja državljanov držav članic znotraj EU.

BEGUNSKO PRAVO ALI PRAVO O BEGUNCIH

Begunsko pravo ali pravo o beguncih, tudi azilno pravo v glavnem obsega celoto mednarodnih in državnih pravnih norm, s katerimi so določena temeljna pravila ravnanja z begunci. Je posebna veja humanitarnega prava oz. prava človekovih pravic. Temeljni cilj je zaščita človekove osebnosti in njegovih pravic ter temeljni svoboščin, vendar v posebnih okoliščinah.

To pravo je tudi del tujskega prava ali prava tujcev. Zaradi razsežnosti tega pojava v 20. stoletju in še večjega nadaljevanja v 21. stoletju se je organizirana skrb mednarodne skupnosti za zaščito beguncev začela šele v čas po I. svetovni vojni.

VIRI BEGUNSKEGA PRAVA

a. Mednarodni pravni akti

- nekoč Nansenovi potni listi (posebne listine za begunce)
- danes najbolj oz. temeljni pravni akti:
 - *Konvencija o statusu beguncev iz l. 1951 (Ženeva)
 - *Protokol o statusu beguncev iz l. 1967 (New York)

temeljna načela begunskega prava so vsebovana v teh dveh aktih. Tudi RS je sprejela ta dva akta.

- *drugi – številna druga določila oz. konvencije, deklaracije
- *regionalni mednarodni dokumenti, pri čemer so za nas zlasti pomembni pravni akti, ki veljajo za Evropo – EKČP, ...
- nekateri viri mednarodnega prava o begunci so za države, ki so jih sprejele, pravno zavezujoče, nekateri pa imajo samo naravno priporočila (mednarodne konvencije in protokoli so pravno zavezujoči)

b. Pravni akti RS

- poleg Ustave RS so najpomembnejši akti na tem področju Zakon o azilu, Zakon o začasnem zatočišču, Zakon o tujcih, Zakon o upravnem postopku, Zakon o upravnem sporu ter nekateri podzakonski predpisi
- Slovenija je pravico do azila sprejela in določila kot ustavno pravico – 48. člen Ustave

BEGUNEC

- Ženevska konvencija med drugim vsebuje splošno veljavno definicijo pojma Begunec. Države, ki so ratificirale to konvencijo in Protokol v svojih zakonodajah praktično ne smejo odstopati od te definicije, ampak jo morajo dosledno upoštevati. Tako je tudi Slovenija v Zakonu o azilu določila, da daje azil tujcem, ki zaprosijo za zaščito iz razlogov, ki jih določa Ženevska konvencija
- Glede na to, da je Ženevska konvencija tekstualno pod pojmom Begunec opredelila osebe, ki so jim zaradi dogodkov, nastalih pred 1.1.1951 nastali razlogi, zaradi katerih jih je priznati za begunce oz. jim dodeliti ta status; je nato Protokol, sprejet leta 1967 to časovno omejitev razširil še na osebe, ne glede na omejeno datumsko omejitev. Ta protokol je dosegel bistvo, da so se lahko in se vse osebe obravnavajo v skladu z Ženevsko konvencijo

TEMELJNI KRITERIJI, ki jih za priznanje statusa begunca določa Ženevska konvencija so:

1. utemeljen strah pred preganjanjem
2. oseba je preganjana zaradi svoje rase, vere, narodnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini oz. zaradi političnega prepričanja
3. preganjana oseba se mora nahajati izven države, katere državljanstvo ima oz. izven svojega predhodnega prebivališča, če gre za osebo brez državljanstva
4. preganjana oseba se ne more ali zaradi utemeljenega strahu ne želi zaupati zaščiti svoje države

Oseba postane v smislu Ženevske konvencije begunec, takoj ko izpolnjuje pogoje določene v definiciji, v pravnem pogledu pa šele s trenutkom, ko ji je status begunca priznan s strani pristojnega organa določene države. Pri tem mora zato ločiti osebo, ki je dejansko begunec in osebo, ki ji je status begunca v državi priznan

1. **Utemeljen strah pred preganjanjem**
 - najprej je potrebno pojasniti kdaj obstoji preganjanje in kdaj je podan utemeljen strah
 - v vsakem primeru mora obstajati resna grožnja, proti temeljnim človekovim pravicam ali svoboščinam, kot so življenje, svoboda, človekovo dostojanstvo, osebna, telesna in druga integriteta, lahko pomeni tudi različne načine diskriminacije
 - vprašanje pa je s čigar strani se izvaja preganjanje ali ga je možno opredeljevati. Ali gre za preganjanje državnih oblasti (to je praviloma) ali pa se sem šteje tudi preganjanje drugih organov. Nekatere države priznavajo samo preganjanje s strani države (npr. Nemčija, Francija)
 - bistvo za obstoj preganjanja, kot enega bistvenih pogojev za priznanje statusa begunca, ni v subjektivnosti preganjalca ampak v dejstvu, da preganjanje obstoji in da določena oseba ne more ali ne želi (zaradi strahu) sprejeti zaščito svoje države
 - namen mednarodne zaščite je, da jim nadomesti zaščito matične države
 - utemeljenost strahu je težko opredeliti, naj pa bi ta izhajal iz nekih določenih objektivnih danosti in dejanskih okoliščin
2. **Preganjanje zaradi rase, vere.....**
 - za priznanje statusa begunca po Ženevski konvenciji mora biti oseba preganjana oz. mora izkazati utemeljen strah pred preganjanjem zaradi enega od teh razlogov. Vsi drugi razlogi, ne glede na njihovo težo, ne morejo biti podlaga za priznanje tega statusa
3. **Nahajanje zunaj države (vedno je potrebno ugotoviti državljanstvo oz. državo tega tujca):**
 - je pogoj za priznanje tega statusa
 - v nasprotnem primeru se lahko pričakuje, da se bo zaupal zaščiti svoje države
 - prihaja lahko tudi do primerov zatečenih tujcev, kar pomeni, da so ti državo zapustili iz nekih drugih razlogov, v času njihove odsotnosti pa so se razmere v tej državi tako spremenile, da so upravičeni zaprositi za zatočišče v državi, kjer se trenutno nahajajo. Utemeljen strah je v teh primerih nastal šele po odhodu.
4. **- begunec zaradi posebnih razmer v svoji državi v njej ne**
 - more dobiti potrebne zaščite (npr. vojno stanje)
 - begunec zavrača zaščito države, ker če le-te ne zavrača ni razloga za mednarodno zaščito, ker mu to lahko na podlagi njegovega ne nasprotovanja nudi matična država

Oseba z več državljanstvi mora najprej poiskati zaščito v državi, katere državljan je, šele potem lahko zahteva zaščito v drugih državah.

IZKLJUČITVENI RAZLOGI

- to so okoliščine, ko se osebam, kljub temu, da izpolnjujejo vse kriterije za priznanje statusa begunca, le-tega v skladu z Ženevsko konvencijo ne prizna

V določenih okoliščinah določeni osebi priznanje statusa begunca ni potrebno ali pa si ga ne zasluži

Status se tako ne prizna osebam:

- ki uživajo pomoč ali zaščito organov ali agencij OZN
- osebam, katerim so organi neke države priznali enake pravice, kot jih imajo njeni državljani
- osebam, ki so storila težka kazniva dejanja in zločine proti miru, človeštvu ali vojni zločinci (te osebe si tega statusa ne zaslužijo)

RAZLOGI ZA PRENEHANJE STATUSA BEGUNCA

Po volji begunca, to je:

- prostovoljna vmitev v svojo državo
- prostovoljna ponovna pridobitev državljanstva
- prostovoljna ponovna podreditev zaščite svoje države
- pridobitev novega državljanstva

Zaradi sprememb v državi, v kateri je bila oseba preganjana

- če so se spremenile razmere v državi tako, da ne obstaja več nevarnost pred preganjanjem, se begunec brez škodljivih posledic lahko vrne v svojo državo. Če ta uveljavlja ali predloži dokaze, da mu še vedno preti preganjanje, lahko begunec status obdrži.

V pravnem redu RS obstajajo 3 skupine oseb, ki jih na splošno lahko označimo z izrazom begunec:

1. prvo so osebe, ki jim je v skladu z Zakonom o azilu dan azil iz razlogov, ki jih določa Ženevska konvencija ali azil iz humanitarnih razlogov in se jim tako status begunca prizna
2. V drugo skupino uvrstimo begunce, ki so dobili začasno zatočišče na podlagi Zakona o začasnem zatočišču, ki ureja tudi njihov pravni položaj

3. Tretja skupina pa so tujci, ki jim je v Sloveniji dovoljeno zadrževanje, ker jih iz države ni mogoče odstraniti predvsem zaradi spoštovanja načela nevračanja (nekomu zaradi neizpolnjevanja pogojev odrečemo podelitev statusa begunca, vendar ga zaradi načela nevračanja ni mogoče vrniti v izvorno državo)

PROSILCI ZA AZIL

- so begunci, ki pristojne organe zaprosijo, da se jim prizna status begunca. So osebe, ki čakajo na odločitev o priznanju statusa begunca
- prosilec za azil je tujec, ki je vložil prošnjo za azil, in sicer od trenutka vložitve prošnje do prejetja pravnomočne odločbe. Ker od vložitve prošnje za dodelitev statusa begunca do njene odločitve lahko preteče veliko časa, je potrebno v tem času te osebe nekako zaščititi
- prosilec za azil postane posameznik, ko vloži prošnjo za azil, medtem ko se kot prosilec obravnava takoj, ko izjavi, da želi takšno prošnjo vložiti. Ta čas je zelo pomemben. Tako se mora tujcu, ki ob vstopu v državo izjavi organom pristojnim za nadzor državnih meja, da želi zaprositi za azil, dovoliti vstop ne glede na to, če ne izpolnjuje pogojev za vstop
- prosilec za azil ima pravico ostati na ozemlju RS. To je njegova temeljna pravica
- organi, pristojni za sprejem prošenj za azil so: MNZ in pri njem organizirani azilni dom, ter policija (izjemoma pa diplomatsko konzularna predstavništva RS v tujini, vendar ne na prostoru, ki je v izvorni državi prosilca)
- postanejo zatečeni begunci s trenutkom ko vložijo prošnjo za azil
- prosilci za azil imajo po zakonu tudi dolžnosti:
 - *spoštovati morajo zakone in druge predpise RS ter se podrežati ukrepom pristojnih organov
 - *biti morajo stalno dosegljivi pristojnim organom
 - *odzivati se morajo na njihova vabila ter jim javljati spremembe svojega naslova
- prosilci za azil se za določen čas praviloma nastanijo v Azilnem domu, nato pa tudi drugje, če za to obstajajo možnosti
- prosilci, ki imajo lastna sredstva za preživljanje oz. jim je to zagotovljeno kako drugače, so dolžni sami nositi stroške
- omejitev gibanja prosilca za azil v nobenem primeru ne sme biti določena kot kazenski ali disciplinski ukrep, je le začasni ukrep, ki se lahko določi iz posebej določenih razlogov za to (ugotavljanje istovetnosti prosilca, preprečevanje širjenja bolezni, ...)
- pravica do azila se lahko prizna tudi ožjim družinskim članom beguncev, če zanj zaprosijo. Velja za ožje družinske člane, katere RS določa, da so: zakonec (zakonska zveza mora obstajati pred prihodom), njegovi mld. otroci in starši mld. begunca.

POSTOPEK ZA DOLOČITEV STATUSA BEGUNCA (Azilni postopek)

- to je postopek, v katerem pristojni organ ugotavlja ali begunec izpolnjuje pogoje za priznanje statusa begunca
- procesna pravila za priznanje tega statusa so stvar pravnega reda posamezne države. Tega Ženevska konvencija ne določa. V RS se subsidiarno uporablja ZUP – glede tistih vprašanj, ki niso urejena v Zakonu o azilu
- pristojni organ mora v tem postopku (v RS) ugotoviti, ali prosilec za azil izpolnjuje pogoje za priznanje statusa begunca. Ti so določeni v Zakonu o azilu. Če organ ugotovi, da prosilec te pogoje izpolnjuje in če ne obstaja izključitveni razlog, mora tem osebam priznati status begunca
- postopek se vedno uvede na zahtevo stranke in nikoli po uradni dolžnosti. V RS se prošnja vloži pri MNZ, v azilnem domu ali na policiji, lahko pa tudi na diplomatsko konzularnem predstavništvu RS v tujini. Vsak državni organ, kateremu prosilec poda izjavo s prošnjo za azil, mora to zabeležiti in prosilca napotiti na pristojen organ za sprejem teh vlog
- v postopku mora organ ugotoviti resnično stanje, po uradni dolžnosti preveriti, ugotoviti in upoštevati vsa dejstva ter pridobiti vse dokaze za izvedbo odločanja. Prosilec za azil mora organu predložiti vse dokaze s katerimi razpolaga. V primeru dvoma in ko ne obstajajo dokazi glede verjetnosti ali neverjetnosti prosilčevih navedb se odloči v prid prosilca (Benefit of the doubt). Ta pa seveda ne sme biti v nasprotju s splošno znanimi dejstvi. Organ mora v tem postopku upoštevati tudi psihofizično stanje prosilca. Prosilec mora biti v postopku zaslišan. Prosilcu se lahko začasno omeji gibanje – iz zakonskih razlogov (ne sme trajati več kot 3 mesece – praviloma)
- prosilcu se mora omogočiti dovolj časa, da se pripravi na zaslišanje. Omogočiti mu je potrebno, da si izbere pooblaščenca
- v tem postopku bo mogoče organ moral pridobiti izvedeniško oz. draga strokovna mnenja, zaradi svoje odločitve
- prvostopni organ za odločanje v tem postopku je Ministrstvo, pristojno za notranje zadeve. Pritožbeni organ je upravno sodišče. Prvostopni organ tako na podlagi izpeljanega ugotovitvenega postopka izda odločbo, s katero prošnji za azil ugodi ali pa jo kot neutemeljeno zavrne. V pozitivni odločbi mora biti jasno navedeno, da se prosilcu prizna status begunca v RS. Pri tem pa mora tudi navesti, po katerem členu Zakona o azilu je prošnji ugodil.
- Zavrnitev prošnje pomeni, da mora prosilec v roku, ki mu ga organ določi, zapustiti državo. Lahko s tožbo na upravnem sodišču skuša doseči spremembo ali odpravo prvostopne odločbe. Pravno sredstvo ima suspenzivni učinek, kar pomeni, da je za realizacijo prvostopne odločbe potrebno počakati na odločitev pritožbenega organa.

Razlogi, zaradi katerih organ zavrne prošnjo za azil kot neutemeljeno so:

- prosilec za azil ne izpolnjuje pogojev določenih v ZAzil-u
- obstoji kakšen od izključitvenih razlogov

- je prosilec že prej v RS ali drugih državah zaprosil za azil, pa mu je bila prošnja zavrnjena, okoliščine pa se v tem času niso spremenile
 - *če prošnja temelji na namernem zavajanju
 - *je prosilec prišel izključno iz ekonomskih razlogov, a je iz njegovih navedb razvidno, da mu v izvorni državi ne preti preganjanje
 - *je bil prosilec za azil vstop v RS že zavrnjen, pa se razlogi za zavrnitev niso spremenili
- V zadnjih 3 primerih * organ odloči takoj, kar pomeni, da izda odločbo po skrajšanem ugotovljenem postopku. Pri tem gre za razlikovanje neutemeljenih prošenj od očitno neutemeljenih prošenj za azil. Slednje se lahko obravnavajo po skrajšanih postopkih.
- Za azilni postopek je izjemnega pomena ugotovitev obstoja varne tretje države. Tako je v azilnem postopku potrebno najprej prosilca izprašati oz. ugotoviti iz katere države prihaja. - Prošnja se prosilcu, ki prihaja iz varne tretje države s sklepom zavrne, ne da bi se sploh ugotavljalo ali obstajajo pogoji za priznanje statusa begunca. V tem primeru se prosilca napoti v to državo. V takem primeru se prosilcu za azil izda potrdilo, v katerem se navede, da njegova prošnja vsebinsko sploh ni bila obravnavana in da zavrnitev temelji zgolj na dejstvu, da se prosilec lahko pošlje v varno tretjo državo.
- Prosilec za azil, ki mu je bila prošnja pravnomočno zavrnjena, mora nemudoma oz. v določenem roku zapustiti državo, če seveda nima druge podlage, ki mu omogoča bivanja v RS.
- Tujca, ki prostovoljno ne zapusti države, policija prisilno odstrani v skladu z ZTuj. Ta se izvrši tako, da se prosilca tujca privede do državne meje in preda organom tuje države. Prisilna odstranitev pa ni dovoljena, če obstajajo razlogi načela nevračanja.
- Prosilec za azil lahko prošnjo ponovno vloži, če predloži dokaze, da so se zanj okoliščine po izdaji odločbe bistveno spremenile. Pomembnost oz. utemeljenost mora biti po oceni organa tako pomembna, da utemeljuje novo vložitev.
- Prosilec lahko prošnjo za azil tudi umakne:
- *to lahko stori izrecno ali pa se zaradi določenih dejanj prošnja šteje za umaknjeno npr.
 - če se brez predhodnega opravičila ne odzove vabilu na zaslišanje
 - če pristojnega organa ne obvesti o spremembi naslova in mu ta ne more vročiti pisanj
 - če noče sodelovati pri ugotavljanju svoje istovetnosti
- Prosilec za azil je potrebno v postopku omogočiti oz. zagotoviti tolmača/prevajalca.
- Varovanje osebnih podatkov, ki se v azilnem postopku zberejo o prosilcu, je posebej urejeno. Vse te podatke je potrebno obravnavati kot zaupne. Še posebej morajo biti ti podatki varni pred prosilčevo državo.
- Tudi za osebe, ki jim je bila s pravnomočno odločbo zavrnjena prošnja za azil se lahko njihovi podatki posredujejo izvorni državi, samo z zakonom določeni podatki, ki so potrebni zgolj za ugotavljanje identitete posameznika.

PRAVICE IN DOLŽNOSTI BEGUNCEV

- Pri tem mislimo na begunce, ki jim je bil ta status priznan.
- V skladu z Ženevsko konvencijo je potrebno beguncem priznati vse pravice, ki jih je imel v izvorni državi (še posebej pravice, ki se nanašajo na družinska razmerja in zakonsko zvezo).
- Države podpisnice Ženevske konvencije ne smejo obravnavati slabše, kot bi na splošno obravnavali druge tujce

PRAVICE beguncev po Ženevski konvenciji

- svoboda gibanja
- pravica, da dobijo osebne dokumente, če jih nimajo
- pravica do potnih listin za potovanje v druge države (razen če razlogi nacionalne varnosti zahtevajo drugače)
- pravica do prenosa imetja v druge države, ki jih sprejemajo zaradi preselitve
- enake sodne in druge takse, ki veljajo za državljane

Po ZAzilu pa imajo tudi druge pravice:

- socialne, ekonomske in osebne pravice (pravica do denarne pomoči, šolanja, zdravstvenega varstva,)
- pravica do stalnega prebivanja, ki je vezano na status begunca – ko ta preneha preneha tudi ta pravica

OBVEZNOSTI beguncev:

- dolžni so spoštovati ustavno ureditev, zakone in predpise ter druge splošne akte RS in se podrežati ukrepom državnih organov
- prijaviti morajo svoje prebivališče in vsako njegovo spremembo pristojnemu organu v treh dneh
- dolžni so obvestiti pristojni organ, če se zaposlijo

Status begunca ni časovno omejen. Lahko traja zelo dolgo, nekateri ostanejo begunci za stalno. Dolžnost države je, da zagotovijo pogoje za čim hitrejšo vključitev beguncev v družbeno življenje. Omogočeni jim morajo biti pogoji za čimprejšnjo prilagoditev okolju, v katerem bivajo.

ZAČASNO ZATOČIŠČE

- se po Zakonu o začasnem zatočišču daje osebam, ki množično prihajajo iz držav, kjer so posebne razmere (vojna, okupacija, ...). Te osebe iščejo pomoč le za čas, dokler trajajo takšne razmere
- nastanek razmer od katerih je odvisna odobritev začasnega zatočišča ugotavlja vlada RS, pri čemer DZ na njen predlog določi tudi število oseb, ki se jim bo uredilo to zatočišče. To število se običajno določi v dogovoru z drugimi državami in je odvisno glede ekonomskih in drugih možnosti, ki jih imajo države

- začasno zatočišče lahko pridobijo begunci, ki so državljani države, v kateri so nastale razmere, zaradi katerih se je vlada RS odločila, da bo nudila zatočišče in pa osebe brez državljanstva, ki so v takšni državi imele stalno ali začasno prebivališče
- tudi Zakon o začasnem zatočišču določa izključitvene razloge, zaradi katerih se posamezniku ne da začasno zatočišče npr. kaznovanje,...
- postopki za določitev/dodelitev začasnega zatočišča se vodijo po določbah ZUP-a
- Begunec mora zanj zaprositi ob prihodu v RS pri organu, ki je pristojen za nadzor in prehajanje čez državno mejo
- Začasno zatočišče preneha, ko Vlada ugotovi, da so prenehale razmere, zaradi katerih se je ta zaščita nudila.

POLITIČNO ZDRUŽEVANJE

Pravica do zbiranja in združevanja je pomembna človekova pravica. V Sloveniji je zagotovljena tudi z Ustavo. Je tudi v mednarodnem smislu pravno priznana človekova pravica. Združevanje je eden temeljnih načinov uveljavitve človeka kot posameznika. Pomembna je tudi za celotno družbo in je tudi odraz njene demokratičnosti.

POLITIČNE STRANKE

- je posebna oblika političnega združevanja ljudi (gre za uresničevanje političnih ciljev)
- je prostovoljna organizacija
- ima svoj program
- predlaga kandidate na volitvah v najpomembnejše organe državne in lokalne oblasti
- za ustanovitev politične stranke je potrebna podpisana ustavna izjava vsaj 200 polnoletnih državljanov RS (pogoj je državljanstvo RS)
- vsaka stranka ima ime, skrajšano ime, kratico ter svoj znak. Ti identifikacijski znaki morajo biti takšni, da se razlikujejo od drugih političnih strank. Te podatke mora registrirati v registru strank, ki se vodi pri MNZ. Stranka pri svojem delovanju, kampanji lahko uporablja samo te znake
- politične stranke lahko delujejo samo, če so vpisane v register stran. Organ registrira stranko na podlagi njene zahteve, za kar izda odločbo. Z dnem vpisa pridobi lastnost pravne osebe
- stranka se lahko izbriše iz registra na svojo zahtevo ali proti svoji volji. Tako jo lahko izbriše:
 - *če ustavno sodišče odloči, da je delovanje oz. akti stranke protiustavni
 - *če se njeni identifikacijski znaki/elementi bistveno ne razlikujejo od identifikacijskih znakov druge stranke, ki je že bila prej vpisana
 - *če se stranka združi v novo stranko
- politična stranka mora imeti svoj statut in program, ter organ predstavnikov vseh članov strank in izvršilni organ
- viri financiranja strank:
 - *članarine, prispevki zasebnikov, pravnih in fizičnih oseb, prihodki od premoženja, darila, volila, proračun, dobički iz dohodka katerega lastnik je (to podjetje lahko opravlja samo kulturno oz. založniško dejavnost), iz proračuna dobivajo sredstva tiste stranke, katerih kandidati so na zadnjih volitvah prišli v DZ. Višina sredstev je odvisna od števila mest, ki ga bi zasedali v DZ. Prepovedano je financiranje stranke s sredstvi, ki prihajajo iz tujine
- politična stranka lahko svoj temeljni politični cilj – priti na oblast ali vsaj participirati na oblasti – doseže samo z ustreznim uspehom na volitvah. Ta uspeh se meri v številu doseženih mest v DZ, pa tudi v organih lokalne samouprave (župani, svetniki)
- poslanci DZ se volijo na podlagi splošne in enake volilne pravice na svobodnih in neposrednih volitvah s tajnim glasovanjem. Kandidate lahko predlagajo tudi politične stranke kot volilci

VOLILNA KAMPANJA je oblika pridobivanja volilcev s strani političnih strank (predvolilna zborovanja, shodi, prireditve, plakati,...) zaradi izrednega vpliva je urejena s posebnim zakonom o volilni kampanji, ki določa čas trajanja, načine in ostalo, da bi le-ta lahko potekala med strankami čimbolj enakopravno.

Lahko se začne najprej 30 dni pred dnevom glasovanja, končati pa se mora najkasneje 24 ur pred dnevom glasovanja, ko nastopi tako imenovani volilni molk. Tega morajo spoštovati vsi udeleženci, sicer storijo prekršek, za katerega so določene denarne kazni.

DRUŠTVO

- je najpomembnejša oblika interesnega združevanja v slovenskem pravnem redu
- v SLO ga ureja Zakon o društvih
- društvo je interesno združenje fizičnih oseb, ki temelji na prostovoljnosti članstva ter samostojnosti pri določanju skupnih interesov in delovanju za njihovo uresničevanje
- ima pomembno omejitev in sicer je prepovedano ustanavljati društvo zaradi izključnega opravljanja pridobitne dejavnosti. Le-te tudi ne sme opravljati kot svoje izključne dejavnosti
- društvo je pravna oseba in sicer civilnopravna oseba. Lastnost pravne osebe pridobi z vpisom v register. Pravni status je za vsa društva enak (ne glede na področje njihovega delovanja)
- vsako društvo mora imeti ime, ki ne sme vsebovati besedne zveze RS, iz njegovega imena pa mora biti razvidna njegova dejavnost. V pravnem prometu mora uporabljati le svoje ime
- temeljna načela, na katerih so oblikovana društva so:
 - *načelo prostovoljnosti – nikogar ni mogoče prisiliti v združevanje

*načelo samostojnosti – odraža se pri ustanavljanju, določanje ciljev za delovanje

*načelo odprtosti – vsakdo lahko postane član pod enakimi pogoji

*načelo javnosti – društva morajo delovati javno

*načelo nepridobitnosti – ni ga mogoče ustanoviti z namenom pridobivanja dobička

- društvo lahko ustanovijo najmanj 3 polnoletni slovenski državljani, ki s sprejemom akta o ustanovitvi izrazijo svojo voljo. V aktu se določijo vsi elementi, ki so pomembni za nastanek društva: ime in sedež, namen in naloge, način včlanjevanja, prenehanje članstva, organe društva, njihove pristojnosti, način izvolitev, mandatno dobo, pravice in dolžnosti članov, načini prenehanja ter način zagotavljanja javnosti.
- Z registracijo postane društvo pravna oseba zasebnega prava. Zahteva za registracijo vložijo pri pristojnem državnem organu, ki mora o zahtevi, ki je popolna, odločiti v 30 dneh od prejema
- Društva se financirajo: s članarino, darili, volili, s prispevki sponzorjev, iz javnih sredstev, ter iz naslova različnih materialnih pravic in iz dejavnosti društva. Morebiten dobiček, ki ga društvo ustvari z opravljanjem pridobitne dejavnosti, lahko nameni samo za uresničevanje temeljnih nalog in ciljev društva.
- Društvo lahko preneha:
 - *po volji članov s spojitvijo z drugimi društvi
 - *s pripojitvijo k drugemu društvu
 - *po zakonu – zaradi nezakonitega delovanja
 - zaradi dejanskega prenehanja delovanja (društvo ne obstaja več, ker ne deluje)

JAVNA ZBIRANJA IN PRIREDITVE

- v Sloveniji je urejeno v Zakonu o javnih zbiranjih
- to pravico zagotavlja Ustava RS
- oblike zbiranja in shajanja ljudi so različni, od čisto zasebnih (poroka, osebna slavlja) do javnih. S pravnimi predpisi se ureja samo javna zbiranja in zborovanja
- ustava in zakon dovoljujeta in zagotavljata samo pravico do mirnih zbiranj in zborovanj
- v slovenskem pravnem redu sta kot obliki zbiranja in javnega zborovanja obravnavana JAVNI SHOD in JAVNA PRIREDITEV. Zakon pa opredeljuje tudi NEORGANIZIRAN shod, kjer gre za razliko od prvih dveh za nenačrtovano zbiranje ljudi brez organizatorja zaradi izražanja mnenj in stališč o vprašanih javnega ali skupnega pomena na prostem ali v zaprtem prostoru, kjer je dostop dovoljen vsakomur
- javne shode in prireditve lahko organizira vsakdo, vsakdo pa se jih lahko tudi udeležuje
- slovenska zakonodaja prepoveduje organiziranje javnih shodov in prireditev z namenom, da bi se na njih izvrševala kazniva dejanja oz. povzročanje nasilja, ogrožanje javnega reda in oviranje javnega prometa
- država nadzoruje takšna zborovanja z različnimi ukrepi, to sta:
 - zahteva se predhodno dovoljenje pristojnega organa
 - ponekod zadostuje samo prijava shoda

Vse shode je potrebno predhodno prijaviti, vse prireditve pa ne, za nekatere shode in prireditve pa je potrebno pridobiti predhodno tudi dovoljenje.

Prijave se opravijo pri pristojni policijski upravi.

Tudi vloga za izdajo dovoljenja se kot prijava vložijo pri policijski upravi, ta pa nato odstopi pristojnemu organu kot vlogo da izda dovoljenje.

Neprijavljen shod ali prireditev lahko policija samo spremlja, ne more pa ga preprečiti ali razpustiti samo zato, ker je neprijavljen. Vendar pa se takšna neprijava sankcionira kot prekršek z denarno kaznijo.

Razpusti ga lahko samo v primeru, če pride do dogodkov in ravnanj, ki so sicer razlog za njegovo prepoved. Shod ali prireditev razpusti policija.

USTANOVE (tudi fundacije) ali skladi

- je pravna oseba. Zato mora imeti kot takšna izpolnjene naslednje kriterije:
 - *določen mora biti namen delovanja
 - *imeti mora organizacijo, ki zagotavlja realizacijo namena
 - *zagotovljena mora imeti sredstva za realizacijo namena ali vsaj možnost, s katero si ta lahko pridobi
- pravni subjekt, to je nosilec pravic in obveznosti, je pri ustanovi **PREMOŽENJE**. Ustanova nima članov kot društvu niti lastnikov kot gospodarska družba.
- Ustanovitelj ustanovi ustanovo s tem, da določeno premoženje nameni v določen namen, upravljanje s tem premoženjem pa zaupa osebi ali organu, ki ga sam določi
- Premoženje je bistvo ustanove. Brez določenega premoženja ne bi bilo ustanove. Za ustanovitev ustanove je potrebno ustanovitveno premoženje, ki ga mora zagotoviti ustanovitelj in na predpisan način izročiti pristojnemu organu ustanove, da z njim

prosto razpolaga v skladu z namenom. To premoženje je lahko denar, vrednostni papirji, premičnine, ... Kolikšno mora biti to ustanovitveno premoženje, je odvisno od namena ustanove.

Ustanovitveno premoženje se loči od premoženja ustanove, v katerega poleg prvega sodijo še darila ter premoženje, ki ga ustanova ustvari s svojim gospodarjenjem. Ustanovitveno premoženje se praviloma ne sme zmanjšati

- premoženje ustanove mora biti vezano na nek NAMEN. Ta namen mora biti splošno koristen in doberdolen
- ustanove se lahko delijo na javne in zasebne ustanove
- ustanovo upravlja uprava, ki skrbi za izvajanje namena ustanove in jo zastopa. Upravo sestavljajo najmanj 3 člani, ki so imenovani v skladu z aktom o ustanovitvi
- ustanovo lahko ustanovi domača ali tuja fizična ali pravna oseba
- lahko se sklene/ustanovi s pravnim poslom, ki je sklenjen med živimi. Ustanovitelj pa lahko ustanovi ustanovo tudi za primer smrti (oporoka – Zakon o dedovanju)
- ustanova se vpiše v evidenco ustanov, ki se vodi pri Ministrstvu, pristojnemu za upravo. Pravna oseba postane z dne, ko ministrstvo izda soglasje k aktu o ustanovitvi
- ustanova ima sedež, ki mora biti v RS
- ustanova lahko preneha:
 - če premoženje ne zadošča več za nadaljnje izpolnjevanje namena
 - če se to premoženje zmanjša za toliko, da tega namena ni več mogoče uresničevati
 - če namen zaradi katerega je bila ustanovljena ustanova postane nemogoč

O prenehanju odloča uprava ali pristojno ministrstvo. Če o prenehanju odloča uprava, je takšna odločitev veljavna tedaj, ko da k njej soglasje pristojno ministrstvo. Pravne posledice prenehanja se predvsem nanašajo na usodo premoženja.

- v primeru prenehanja ustanove sodišče izvede postopek likvidacije oz. stečaja v skladu z Zakonom o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji. Ostanek premoženja se dodeli v skladu z voljo in namenom ustanovitelja drugi ustanovi z enakim oz. če takšne ni, s podobnim namenom.

PREBIVALIŠČE oz. DOMICIL

- to običajno razumemo kot kraj, v katerem določena oseba živi
- pri nas v našem pravnem redu ločimo prebivališče na ZAČASNO in STALNO
- stalno prebivališče lahko označimo kot domicil, začasno prebivališče pa za bivališče. Pojma sta opredeljena v Zakonu o prijavi prebivališča. Tako je stalno prebivališče mišljeno kot naselje, kjer posameznik stalno prebiva in je nanj trdneje vezan oz. je to središče vseh njegovih aktivnosti
- začasno prebivališče pa je lahko vsako drugo prebivališče, kjer se posameznik zadržuje ali začasno prebiva zaradi dela, šolanja, ...
- v pravni teoriji ločimo PROSTOVOLNI domicil od NUJNEGA
- Prostovoljni domicil lahko posameznik sam izbere, nujnega pa se mu določi z zakonom (npr. otroka po domicilu njegovih staršev)
- ZPPreb ureja prijavno - odjavno obveznost posameznika
- Posameznik mora prijaviti stalno prebivališče in spremembo naslova ter prijaviti in odjaviti začasno prebivališče. Ta obveznost velja za vse, ki prebivajo na območju RS – tako za državljane RS kot za tujce
- Prav tako mora posameznik prijaviti začasni odhod v tujino, v primeru, da namerava tam ostati več kot 3 mesece. Prav tako mora sporočiti svojo vrnitev
- Obveznost prijave – odjave začasnega prebivališča je praviloma na strani stanodajalca, v določenih primerih pa mora to urediti tudi posameznik. Takšno prijavo – odjavo mora podati na pristojni UE tudi stanodajalec iz razlogov bivanja v turističnem, gostinskem ali nastanitvenem objektu. Prav tako mora stanodajalec opraviti prijavo – odjavo posameznika, ki se nastani v turističnih ali gostinskih objektih v 12 urah na policijsko postajo
- ZPPreb daje pooblastilo državi, da vzpostavi in vodi Register stalnega prebivalstva. Namen tega registra je pregled nad stanjem in gibanjem prebivalstva. Z Zakonom o centralnem registru prebivalstva pa je z enakim namenom vzpostavljen Centralni register prebivalstva
- Register stalnega prebivalstva se vodi na dveh ravneh. Na prvi ravni ga vodi UE za območje, za katerega je ustanovljena, na drugi pa za celotno državo MNZ. Ta register vsebuje podatke o posameznikih, ki imajo stalno ali začasno prebivališče v RS oz. so se stalno ali začasno, to je za več kot 3 mesece odselili iz države
- Centralni register prebivalstva pa vodi podatke:
 - * o državljanih, ki imajo stalno ali začasno prebivališče v RS in tujcih, ki imajo dovoljenje za stalno ali začasno prebivanje v RS
 - * o državljanih ali tujcih, ki so stalno ali začasno, a več kot 3 mesece odsotni iz RS

* o tujcih, ki v SLO nimajo dovoljenja za stalno ali začasno prebivanje, imajo pa določene pravice in obveznosti na področju Pokojninskega in invalidskega zavarovanja, davkov,...

Upravitelj tega registra je MNZ. Podatki iz tega registra lahko pridobi samo tisti, ki ima zakonsko podlago. Za zbiranje, obdelavo, shranjevanje, posredovanje podatkov iz teh registrov se uporabljajo določbe Zakona o varovanju podatkov

- Register stalnega prebivalstva je neposredno povezan s Centralnim registrom prebivalstva. Podatki v CRP se hranijo še 100 let po dogodku, nato pa se pošljejo v hrambo Arhivu RS. CRP je register trajnega pomena. Kakovostno upravljanje CRP omogoča EMŠO oznaka posameznika.

MATIČNE KNJIGE

- so temeljne evidence osebnega statusa posameznika
- država vodi različne evidence o osebnih stanjih posameznikov v obliki matične knjige
- tako država vodi
 - rojstno matično knjigo RMK
 - poročno matično knjigo PMK
 - matično knjigo umrlih MKU
- vodenje vseh treh knjig je v pristojnosti UE. MK lahko vodijo samo za to posebej pooblašteni državni uslužbenci – matičarji, ki so tudi edini pristojni za izdajanje izpiskov in potrdil iz teh knjig. Izpiski in potrdila, ki jih matičar izda na podlagi matične knjige, imajo značaj javne listine.
- RMK in MKU se vodijo za vsako matično območje posebej, PMK pa se vodi le za naselja, ki so pooblaščen za sklepanje zakonskih zvez
- MK so uradne evidence, ki se vodijo in so vzpostavljene na podlagi zakona (izpiski, potrdila iz njih so javne državotvorne listine)
- Temeljna načela za vodenje MK so:
 - načelo oficialnosti (MK se vodijo po uradni dolžnosti)
 - načelo enotnosti (vodijo se na enoten način po celi državi)
 - načelo javnosti (MK so javne knjige)
 - načelo verodostojnosti (dejstva in podatki v MK veljajo za resnične in dokazujejo tisto, kar je v njih vsebovano, dokler se ne dokaže drugače)
- vpisi v MK so temeljni in naknadni. TEMELJNI vpisi so rojstvo, poroka in smrt. To so dogodki, ki povzročijo prvi vpis v MK. Vsi kasnejši vpisi so posledica različnih sprememb (sprememba imena, priimka, posvojitve, ...)
- vpisi v MK morajo biti opravljeni v zakonskih rokih
- MK se vodijo v dveh izvodih. Potrdila in izpiski se izdajajo po zadnjem stanju

OSEBNO IME – ureja Zakon o osebnem imenu

- je osebna pravica vsakega posameznika. Vsakdo pa je tudi dolžan uporabljati svoje ime. Dolžnost te uporabe pomeni, da nihče ne sme uporabljati tujega imena za svojega, sicer se kaznuje za prekršek
- osebno ime je sestavljeno iz imena in priimka. Oseba, ki ima ime ali priimek ali ime in priimek sestavljeno iz več besed, mora v pravnem prometu uporabljati celotno ime oz. ime, ki ga je izbrala za pravni promet. Ime in priimek se za pravni promet lahko sestojita vsak zase iz največ dveh besed
- osebno ime ne morejo sestavljati številke in okrajšave. Akademski naslovi niso del osebnega imena
- osebno ime pridobi vsak z rojstvom, lahko pa ga kasneje spremeni. Starša določita otroku ime sporazumno najkasneje v 2 mesecih po njegovem rojstvu. Če se starša ne moreta sporazumeti otrokovemu imeni, mu ga določi pristojni skrbstveni organ. Ta določi ime tudi najdenčku
- vsakdo, ki je poslovno sposoben ima pravico spremeniti svoje ime. Ko je odločba, s katero se dovoli sprememba osebnega imena dokončna, se ta sprememba zabeleži v RMK, PMK in registru stalnega prebivalstva. Osebi, kateri je bila dovoljena sprememba osebnega imena, se izdajo novi dokumenti
- zakonca lahko ob sklenitvi zakonske zveze sporazumno določita, kakšen priimek bosta prevzela, obdržala, dodala
- za slovenske državljane velja glede osebnega imena na območju RS izključno slovensko pravo. Tako npr. za osebo, ki ima poleg slovenskega državljanstva še državljanstvo tuje države in v drugi državi spremeni svoje ime, takšna sprememba v RS ne velja.

DRŽAVOTVORNE JAVNE LISTINE

- Ta izraz naj bi zajemal določene osebne dokumente, ki jih lahko izdaja samo država svojim državljanom. Ti dokumenti so v RS:
 - o osebna izkaznica
 - o potni list
 - o odločbe izdane v upravnem postopku, ki se uvede na predlog stranke
- po svoji pravni naravi so to javne listine, saj jih izda pristojni organ na podlagi zakona

OSEBNA IZKAZNICA

- eden temeljni dokumentov za dokazovanje istovetnosti in državljanstva posameznika. Uporablja se tudi v pravnem prometu in pri prehajanju čez državno mejo, če je tako določeno z mednarodnim sporazumom
- pravico do osebne izkaznice ima vsak državljan, ki ima stalno prebivališče na območju RS
- dolgo je bila obvezen osebni dokument, danes pa zakon odloča, da mora vsak polnoletni državljan RS imeti katerokoli javno listino, ki je opremljena s fotografijo in jo je izdal državni organ (potni list, maloobmejna prepustnica ali vozniško dovoljenje)
- izda jo upravna enota na območju katere ima državljan stalno prebivališče
- velja za dobo 10 let, za mld. osebe pa 5 let
- je identifikacijski dokument, zato jo mora vsakdo na zahtevo uradne osebe dati na vpogled
- ne sme se je posoditi ali dati drugi osebi ni ne zastaviti
- vsak državljan lahko ima samo 1 osebno izkaznico
- vsak državljan mora vrniti osebno izkaznico pristojnemu organu v 30 dneh, če spremeni priimek ali ime, stalno prebivališče, če fotografija ne kaže več prave podobe, če je poškodovana, obrabljena ali iz katerega drugega razloga ni več uporabna

POTNI LIST – Zakon o potnih listinah državljanov RS

- namenjen je predvsem prehajanju državne meje, v našem pravnem redu pa služi tudi za dokazovanje istovetnosti in državljanstva
- vrste: potni list, skupinski potni list – 5-50 oseb, diplomatski potni list, službeni potni list, potni list za vrnitev, potne listine, ki se izdajajo po mednarodni pogodbi in pomorska ali brodarska knjižica, v kateri je vizum
- potni list se polnoletnemu državljanu izda za dobo 10 let, državljanu ki še ni dopolnil 4 leta za dobo 2 let, državljanu med 4 in 18 letom pa za dobo 5 let
- potni list se izda v upravnem postopku, ki se uvede na zahtevo stranke. Stranka mora vlogo pri pristojnemu organu vložiti osebno, za mld. osebe pa zakonit zastopnik. O vlogi mora pristojni organ odločiti praviloma v 15 dneh, lahko pa se ta rok podaljša še za 30 dni (v določenih primerih), v nobenem primeru pa rok ne sme biti daljši od 60 dni.
- Pristojni organ lahko izdajo potnega lista ali vizuma ZAVRNE:
 - če je zoper državljana, ki prosi za izdajo listine, uveden kazenski postopek oz. teče postopek v kazenskih sporih, ter sporih med starši in otroki, dokler postopek traja – če to zahteva sodišče
 - če obstajajo interesi obrambe države, določeni v zakonu (na zahtevo Ministrstva za obrambo)
 - če je bila državljanu najmanj 2x izrečena zaporna kazen za določeno kaznivo dejanje (npr. promet z mamili,...)
- iz istih razlogov se potna listina imetniku z odločbo lahko odvzame, če je kakšen razlog nastal po izdaji. Pritožba v tem primeru nima suspenzivnega učinka

MEJNA KONTROLA

- državno mejo se lahko zakonito prestopi samo na mejnih prehodih, ki so za to določeni in v času, ki je za to določen, z veljavno potno listino. Mejni prehod je kraj, ki je določen za prehod državne meje. Vsakdo, ki gre preko mejnega prehoda (vstopa ali izstopa iz države) se je dolžan podvreči mejni kontroli
- prehodi so: cestni, železniški, morski in rečni, kakor tudi mejni planinski prehodi in drugi prehodi po posebnih predpisih. Mejni prehodi morajo biti razvidno označeni. Vsakemu mejnemu prehodu pripada določeno območje, za opravljanje mejne kontrole. Mejna kontrola se lahko opravi tudi izven območja mejne kontrole – npr. v vlaku, letalih, če se nekdo poskuša izmakniti tej kontroli. Gibanje v obmejnem območju je omejeno. Določen je način gibanja, kakor tudi kdo in kako se lahko zadržuje na območju mejne kontrole
- pristojni državni organ za opravljanje mejne kontrole, kakor tudi za varovanje državne meje je POLICIJA. Ta lahko pri opravljanju mejne kontrole
 - zahteva predložitve dokumentov, potrebnih za prestop meje oseb in stvari
 - vnese v dokumente za prestop meje potrebne podatke (npr. datum prehoda meje, zavrnitev vstopa v državo,...)
 - opravi osebno kontrolo, kontrolo prometnega sredstva in kontrolo stvari
 - da potrebna navodila za pravilno, smotno in hitro odvijanje mejne kontrole

VAROVANJE DRŽAVNE MEJE

- državna meja obkroža celotno ozemlje države. Državno mejo je potrebno varovati, tudi izven mejnih prehodov v celotni njeni dolžini in to na kopnem in na morju. To varovanje je v pristojnosti policije
 - varovanje državne meje in opravljanje mejne kontrole nujno zahteva sodelovanje s pristojnimi organi sosednjih pa tudi drugih držav ter z ustreznimi mednarodnimi organizacijami.
- Ta vprašanja so v interesu sosednjih držav prav tako pa v širšem mednarodnem interesu zaradi nadzora migracij, odkrivanja in preganjanja storilcev kaznivih dejanj, ..

RS ni podpisnica Schengenskega sporazuma, zato ima državna meja z vsemi sosednjimi državami značaj zunanje meje. Po teh načelih se izvaja tudi mejna kontrola in varovanje državne meje nasploh.

Morebiten sprejem in podpis Schengenskega sporazuma pa bo zahteval popolno uskladitev in spremembo organiziranosti in delovnih postopkov, uvedb sodobne tehnologije, ustrežno usposobljenost vseh zaposlenih. V tem primeru bo potrebno s sporazumom do podrobnosti uskladiti vse pravne predpise in druge izvedbene akte, tako da bo sistem varovanja državne meje in mejne kontrole v celoti skladen z evropskimi načeli in standardi, ki izhajajo iz Schengenskega sporazuma.

V primeru podpisa Schengenskega sporazuma s strani RS se bo zunanja meja EU na tem delu premaknila do meje z R Hrvaško.

Od 1.5.2004 (vstop SLO v EU) se ne opravlja več carinska kontrola, ampak samo mejna kontrola, ki je za državljane tretjih držav temeljita, za državljane EU pa minimalna (posedovanje veljavnega osebnega dokumenta za prehod meje).

Mejna kontrola s sosedomi (Italijo in Avstrijo ter eventualno tudi Madžarsko, če bo istočasno kot SLO podpisala Schengenski sporazum) bo odpravljena v celoti šele s podpisom.

Načelo svobode gibanja oseb v smislu podpisa Schengenskega sporazuma pomeni, da med temi državami ni več mejne kontrole, ter da tudi vsi brez izjeme lahko prehajajo med državami Schengna kjerkoli in ne več samo preko mejnih prehodov.

NADZOR ZUNANJE MEJE (670 km, 66 mejnih prehodov)

Poteka po 3 kriterijih

1. Varnostni kriterij – varovanje s strani policije
2. Kontrolni kriterij – carina po pravilih carinske unije
3. Inšpekcijski kriterij – nadzor živine, živali, malih živali, zdravil, zdravstvena kontrola

To so 3 kriteriji za nadzor vstopa na ozemlje UE

Čeprav SLO vse to že opravlja, bomo formalno pristopili k Schengenskemu sporazumu drugo leto, nekje maja. Takrat bo SLO umaknila policijo z mej (Italija, Avstrija)

SCHENGEN je ime malega mesta v Luxemburgu. 1985 so se sestali predsedniki vlad Nemčije, Benelux, Francije, povod je bila stavka tovornjakarjev.

Obdržati notranje meje – administrativne, vendar brez notranjega nadzora, to pomeni opustitev kontrole na notranjih mejah EU in krepitev kontrole na zunanjih mejah.